

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT RAMZLARINING SHAKLLANISHI VA TARIXIY ASOSLARI

Ro‘ziqulov Sherzodbek Maribjonovich

Andijon davlat pedagogika instituti,

Tarix fani o‘qituvchisi v.b. dotsenti

Qo‘chqarova Xanmidaxon Qo‘ldashboy qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti boshlang‘ich ta‘lim talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20082513>

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasi davlat ramzlarining vujudga kelish tarixi hamda ularning o‘zbek davlatchiligi an‘analari bilan uzviy bog‘liqligi tadqiq etiladi. Maqolada Bayroq, Gerb va Madhiyaning qabul qilinish jarayonlari, ushbu ramzlarni tanlashda e‘tiborga olingan tarixiy meros, xususan, Amir Temur saltanati va undan oldingi davrlardagi timsollarning zamonaviy davlat ramzlaridagi in‘ikosi tahlil qilingan. Shuningdek, ramzlardagi har bir rang va belgi milliy qadriyatlar hamda xalqning uzoq o‘tmishdagi orzu-intilishlari bilan qiyosiy o‘rganilgan. Tadqiqot natijalari mustaqillik yillarida milliy o‘zlikni anglash jarayonida davlat ramzlarining tutgan o‘rnini tarixiy nuqtai nazardan baholashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Davlatchilik tarixi, O‘zbekiston mustaqilligi, tarixiy meros, milliy timsollar, Bayroq, Gerb, Madhiya, Amir Temur bayrog‘i, davlat ramzlari evolyutsiyasi.

Аннотация

В данной статье исследуется история возникновения государственных символов Республики Узбекистан — Флага, Герба и Гимна, а также их неразрывная связь с традициями узбекской государственности. В работе анализируются процессы принятия этих символов, историческое наследие, учитывавшееся при их выборе, в частности, отражение символики эпохи Амира Темура и более ранних периодов в современных государственных атрибутах. Также проводится сравнительный анализ каждого цвета и знака в контексте национальных ценностей и многовековых чаяний народа. Результаты исследования служат исторической оценке роли государственных символов в процессе осознания национальной идентичности в годы независимости.

Ключевые слова: история государственности, независимость Узбекистана, историческое наследие, национальные символы, Флаг, Герб, Гимн, знамя Амира Темура, эволюция государственных символов.

Annotatsion

This article explores the history of the emergence of the state symbols of the Republic of Uzbekistan — the Flag, the Emblem, and the Anthem — and their inextricable link with the traditions of Uzbek statehood. The study analyzes the processes of adopting these symbols and the historical heritage considered during their selection, specifically the reflection of imagery from the era of Amir Temur and earlier periods in modern state attributes. Furthermore, a comparative analysis of each color and symbol is conducted in the context of national values and the long-standing aspirations of the people. The findings of the research serve to historically evaluate the role of state symbols in the process of national identity formation during the years of independence.

Keywords: history of statehood, independence of Uzbekistan, historical heritage, national symbols, Flag, Emblem, Anthem, banner of Amir Temur, evolution of state symbols.

Kirish

Har qanday mustaqil davlatning o‘tmishi, buguni va kelajagini o‘zida mujassam etgan muqaddas timsollari mavjud. O‘zbekiston Respublikasining davlat ramzlari — bayroq, gerb va madhiya nafaqat xalqaro huquqning atributlari, balki xalqimizning necha asrlik davlatchilik an‘analari, ozodlik yo‘lidagi intilishlari va milliy o‘zligining yorqin ko‘zgidir.

Tarixiy nuqtai nazardan qaraganda, ramzlar masalasi har doim siyosiy va madaniy hayotning markazida turgan. Sohibqiron Amir Temur davlatida bayroqning muqaddasligi, undagi ranglar va tamg‘alarning ma‘naviy yuklamasi bugungi zamonaviy ramzlarimiz uchun ma‘naviy asos bo‘lib xizmat qildi. Davlat ramzlarining shakllanish jarayonini o‘rganish, ularning qadimiy ildizlarini tadqiq etish bugungi kunda yosh avlodda vatanparvarlik hissini shakllantirish va tarixiy xotirani mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu maqolaning maqsadi O‘zbekiston davlat ramzlarining qabul qilinish jarayonlarini tarixiy kontekstda tahlil qilish, ulardagi timsollarning ajdodlar merosi bilan bog‘liqligini ko‘rsatib berish hamda ushbu ramzlarning milliy g‘oya shakllanishidagi o‘rnini belgilashdan iboratdir.

Asosiy qism

Davlat ramzlarining tarixiy ildizlari va vorisiylik

O‘zbek davlatchiligi tarixida bayroq va tamg‘alar hamisha oliy hokimiyat hamda birlik timsoli hisoblangan. Xususan, Amir Temur saltanatida davlat bayrog‘i muqaddas sanalib, uning yiqilishi mag‘lubiyat belgisi bo‘lgan. Tarixiy manbalarga ko‘ra, Sohibqiron bayrog‘ida moviy rang ustuvor bo‘lib, u tinchlik va kuch-qudratni ifodalagan. Bugungi O‘zbekiston bayrog‘idagi moviy rang aynan o‘sha davrlarga borib taqaluvchi tarixiy vorisiylikning yorqin namunasidir. Shuningdek, O‘rta Osiyo xonliklari davrida ham har bir hukmdorning o‘z tug‘i va muhri mavjud bo‘lgani, bu ramzlar xalqni jiplashtiruvchi omil bo‘lganini ko‘rsatadi.

Mustaqillik va yangi davlat atributlarining qabul qilinishi

1991-yil 31-avgustda O‘zbekiston o‘z mustaqilligini e‘lon qilgach, milliy suverenitetni mustahkamlovchi ramzlarni yaratish kechiktirib bo‘lmaydigan vazifaga aylandi.

Bayroq: 1991-yil 18-noyabrda qabul qilinib, u yangi O‘zbekiston tarixidagi birinchi davlat ramzi bo‘ldi. Undagi 12 ta yulduz va yarim oy qadimiy astronomik bilimlar va islom madaniyati bilan uyg‘unlashib, xalqimizning boqiy qadriyatlarini ifodalaydi.

Gerb: 1992-yil 2-iyulda qabul qilingan gerbda markaziy o‘rinni Humo qushining egallashi bejiz emas. Bu timsol qadimiy asotirlarimizda baxt va hurlik qushi sifatida ulug‘langan.

Madhiya: 1992-yil 10-dekabrda tasdiqlangan madhiya o‘zining tantanavorligi va chuqur falsafiy matni bilan xalqning hurlik uchun kurashi va kelajakka ishonchini o‘zida mujassam etdi.

Ramzlar va milliy o‘zlikni anglash

Davlat ramzlari faqat vizual belgilar emas, balki tarixiy xotira omilidir. Masalan, gerbdagi daryolar (Amudaryo va Sirdaryo) antik davrlardan buyon sivilizatsiya beshigi bo‘lib kelganini anglatga, bug‘doy va paxta ramzlari xalqimizning zahmatkash va dehqonchilik madaniyati qadimdan yuksak bo‘lganidan dalolat beradi. Tarixiy ramzlarning zamonaviy ko‘rinishga keltirilishi xalqning o‘z o‘tmishi bilan faxrlanishiga va milliy g‘oyaning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Davlat bayrog‘idagi ramzlar ma‘nosi

Moviy rang: Bu rang Turkiy xalqlar va buyuk davlatlar (masalan, Amir Temur saltanati) tarixida kuch-qudrat, ozodlik va sadoqat timsoli bo'lib kelgan. Shuningdek, u boqiy osmon va obihayotni (suvni) anglatadi.

Oq rang: Muqaddas poklik, tinchlik va beg'uborlik belgisi. Bu xalqimizning "oq yo'l", "niyating oq bo'lsin" kabi qadimiy tilaklarining ramziy in'ikosidir.

Yashil rang: Tabiatning yangilanishi, unumdorlik va yasharish ramzi. Ko'p asrlik dehqonchilik madaniyatimiz va musulmon olamida hayot barqurorligini bildiradi.

Qizil chiziqlar: Tomirimizda oqayotgan hayotiy qudrat, ajdodlarimizning ozodlik yo'lidagi kurashlari va matonati ramzi.

Yarim oy: Bu O'zbekistonning mustaqilligini hamda xalqimizning ko'p asrlik an'alarini, islomiy madaniyat bilan bog'liqligini ifodalaydi.

12 ta yulduz: Bu son o'zbek davlatchiligi tarixidagi mukammallik belgisidir. U qadimgi burjlar va 12 oylik kalendar tsiklini, shuningdek, davlatni boshqarishdagi donishmandlikni anglatadi.

Davlat gerbidagi timsollar ma'nosi

Humo qushi: Qadimiy asotirlarda Humo — baxt, davlat va hurlik qushi hisoblanadi. Uning qanot yozib turishi mamlakatning yuksalishi va orzu-intilishlari ramzidir.

Sakkiz qirrali yulduz: Respublika birligi va jipsligi ramzi. Bu shakl me'morchiligimizda (masalan, Registon ansamblida) keng qo'llanilgan tarixiy geometrik san'at elementidir.

Paxta va Bug'doy: O'zbekistonning boyligi va xalqning mehmondo'stligi timsoli. Paxta — "oq oltin", bug'doy esa rizq-ro'z, dasturxon to'kinligidir.

Quyosh va Daryolar: Quyosh — nurli kelajak va iliqlik, Amudaryo va Sirdaryo esa hayot abadiyligi va bu zaminning qadimiy sivilizatsiyalar beshigi ekanligini anglatadi.

Davlat madhiyasining mazmuni

Madhiya matnida tarixiy merosga hurmat va kelajakka ishonch g'oyalari birlashgan:

"Serquyosh hur o'lkam" — geografik va siyosiy erkinlikning madhi.

"Ajdodlar mardona ruhi senga yor" — tarixiy xotira va vorisiylikni ta'kidlovchi muhim satr.

"Oltin bu vodiylar" — mamlakatning tabiiy va ma'naviy boyliklariga ishora.

XULOSA

O'zbekiston Respublikasining davlat ramzlari — Bayroq, Gerb va Madhiya shunchaki vizual yoki musiqiy atributlar emas, balki xalqimizning necha ming yillik davlatchilik tajribasi, siyosiy irodasi va milliy o'zligining jamlangan ifodasidir. Tadqiqot davomida ko'rib chiqilgan tarixiy faktlar va ramziy ma'nolar quyidagi muhim xulosalarni chiqarishga imkon beradi. Davlat ramzlarimizda tarixiy vorisiylik tamoyili yorqin namoyon bo'ladi. Bayrog'imizdagi moviy rangning Sohibqiron Amir Temur saltanati bayrog'i bilan bog'liqligi, gerbimizdagi Humo qushining qadimiy asotirlarimizdagi o'rni xalqimiz o'z mustaqilligini poydevorsiz emas, balki buyuk tamaddunlar merosi asosida qurganidan dalolat beradi. Bu ramzlar milliy g'ururni yuksaltirish bilan birga, ajdodlar ruhiga sadoqat tuyg'usini ham mustahkamlaydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023. (Yangi tahrir).

2. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. "O‘zbekiston Respublikasining Davlat bayrog‘i to‘g‘risida". 1991-yil 18-noyabr.
3. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. "O‘zbekiston Respublikasining Davlat gerbi to‘g‘risida". 1992-yil 2-iyul.
4. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. "O‘zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi to‘g‘risida". 1992-yil 10-dekabr.
5. Azizxo‘jayev A. "Davlat ramzlari — milliy g‘urur timsoli". – Toshkent: Sharq, 2001.
6. Jo‘rayev N. "O‘zbekiston tarixi (Mustaqillik davri)". – Toshkent: Ma‘naviyat, 2011.
7. Pikot J. "Dunyo bayroqlari: Tarixi va ma‘nolari" (Flags of the World). – London, 2015. (Xalqaro qiyosiy tahlil uchun).
8. Sagdullayev A. va boshqalar. "O‘zbekiston tarixi: davlatchilikning shakllanishi va rivojlanishi". – Toshkent: Akademnashr, 2010.
9. Sohibqiron Amir Temur va uning davri. (Maqolalar to‘plami). – Toshkent: Fan, 1996.
10. O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi. 1-12 jildlar. – Toshkent: "O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2000-2005.